

Andrés Estellés, Vicent. *Obra Completa V*. Nova edició, revisada, by Jordi Oviedo (Editorial 3i4, 2018), 478 pp. ISBN: 978-84-16789-98-6.

El 1972 l'Editorial 3i4 engegava la publicació de l'*Obra Completa* de Vicent Andrés Estellés, un projecte que es va estendre fins a 1990 i que va donar lloc a deu volums. El degoteig, de quasi vint anys, de reculls encapçalats per *Recomane tenebres* (1972) va contribuir a l'esmentat boom Estellés durant el decenni dels setanta i va situar la poesia del de Burjassot en primera línia de la literatura catalana.

Malgrat la projecció pública que va assolir l'edició de l'obra completa del poeta, el criteri d'ordenació i publicació dels poemaris no responia al *savoir faire* de la filologia contemporània; sinó que la perspectiva personal de l'autor va ser la guia d'aquesta empresa editorial. No obstant això, l'èxit va ser remarcable i això portà a la reimpressió, amb canvi de coberta, dels deu volums l'any 1999 de la mà de la mateixa editorial, a banda de les reedicions de diversos volums.

Els paratextos que acompanyaven aquella quantitat ingent de material poètic, si en podem dir verge pel que fa al contacte amb els paràmetres de l'edició filològica, es reduïen a la introducció del primer volum intitulada 'Nota —provisional i improvisada— sobre la poesia de Vicent Andrés Estellés' de Joan Fuster (1972) i a 'Epíleg provisional a l'obra completa de Vicent Andrés Estellés' de Jaume Pérez Montaner (1990) de la darrera peça. A més, d'uns breus textos incorporats com a 'Nota final' en diversos volums on el propi autor, en poc més

d'una pàgina i mitja, puntualitzava afers contextuals de la producció dels poemes de cada volum i, en alguns casos, en donava el parer.

Journal of Catalan Studies 2019

Quaranta-dos anys més tard de l'aparició de *Recomane tenebres* (1972) les mans expertes de Vicent Salvador i Josep Murgades van decidir 'posar ordre en uns resultats rere els quals s'amaga la frenètica passió creativa d'un poeta desmesurat' (9) i publicar l'*Obra Completa. Nova edició, revisada* de Vicent Andrés Estellés. Sota la seua direcció i des de criteris d'edició textual i profunds coneixements de l'obra del poeta s'han publicat cinc volums en els últims quatre anys, el darrer l'abril de 2018. L'empresa editorial compta amb el treball de Ferran Carbó, curador del primer i el segon volum, de 2014 i 2015, respectivament; el propi Salvador encarregat d'editar el tercer volum el 2016 i Jordi Oviedo, responsable del quart i el cinqué volum el 2017 i el 2018, respectivament. Aquest nou projecte d'edició de la poesia estellesiana aplega en els cinc llibres adés esmentats més de mig centenar de poemaris escrits pel burjassoter entre els anys cinquanta i les primeries dels setanta. Un recull digne d'admiració, tant quantitativament, com qualitativament, pel que fa a la uniformitat de criteris d'edició i la completeness dels estudis introductoris.

Les novetats que incorpora aquesta *Obra Completa. Nova edició, revisada* de Vicent Andrés Estellés són múltiples per diverses raons. Inicialment, el fet que més destaca és la presència de nodrits estudis introductoris, a càrrec dels respectius curadors, en cadascun dels volum publicats. En segon terme, la meditada ordenació dels poemaris sota paràmetres estilístics i cronològics, fet que dona una valuosa informació sobre les dates de producció dels poemaris i dels vincles que s'hi estableixen. La clarificació de les dates d'escriptura i publicació de tots els poemaris estudiats permet una visió de conjunt de la trajectòria literària de Vicent Andrés Estellés i de les tendències literàries que marquen la seua obra. A més, tots els estudis inicials aporten informació que ajuda a contrastar l'edició anterior, i la reimpressió, amb els originals conservats a l'Arxiu Estellés. El contrast entre els distints testimonis de cadascun dels textos ha permès que els curadors n'hagen fixat les versions definitives i hagen integrat informacions valuoses com la data

d'escriptura de la conegudíssima 'Cançó de bressol', en el volum primer; el procés d'escriptura del poemari *El gran foc dels garbons* aclarit en el tercer volum o la publicació dins del conjunt general estellesià, en el volum segon, de *L'inventari*

Journal of Catalan Studies 2019

clement de Gandia, descobert per Maria Josep Escrivà i Josep Lluís Roig a l'arxiu de la capital de la Safor i publicat per Edicions 96 el 2012, entre d'altres.

Els estudis introductoris que enceten cadascun dels volums estan marcats pel rigor en la recerca i la uniformitat en els criteris editorials. Tots els textos fan un recorregut cronològic pels poemaris i en fan síntesis interpretatives que faciliten la lectura posterior. A més, s'expliciten els anys d'escriptura i es defineixen els cicles o èpoques pels que passa la poètica de Vicent Andrés Estellés des de les tenebres dels anys cinquanta, passant per la descoberta de les meravelles fins arribar a la maduresa literària dels setanta. Malgrat l'aplicació del sedàs científic, la nova ordenació no dificulta la lectura al públic no especialitzat, és més, fa les obres més assequibles per l'encert en classificació estilística alhora que contribueix a l'anàlisi més pròpia del món de la recerca.

El volum cinquè (2018), l'últim que ha vist la llum fins al moment, ha anat a càrrec de Jordi Oviedo, doctor en Filologia Catalana i coneixedor de l'Arxiu Estellés gràcies a la tasca de digitalització que hi va desenvolupar. El seu treball, 'Els primers anys setanta en l'obra estellesiana: reescriptura, edició i maduresa literària', concentra en poc més de cinquanta pàgines els trets principals de la poètica anterior a la Transició i l'impacte de la gran quantitat de publicacions aparegueren en aquell moment. Oviedo explica el context de producció literària de les obres aplegades en el present volum sense perdre de vista la importància del procés de revisió i edició de les obres dels cinquanta que llavors es publicaren, com *Llibre de meravelles* (1971) o *La clau que obri tots els panys* (1971). L'editor caracteritza acuradament cadascuna de les obres que formen part del llibre i apunta la clara intenció cívica que pren l'obra estellesiana a partir dels anys setanta, precedent del magne *Mural del País Valencià*. Les obres recollides en *Obra Completa. Nova edició, revisada*, volum cinqué, provenen dels volums tercer,

quart, nové i desé de l'anterior edició i són les següents: *Tres històries dels Reis d'Orient*, *Quadern de 1962*, *Testar*, *Primera audició*, *L'arnat*, *Cant de Vicent*, *Taula parada*, *Cercles del Russafí*, *Temps de dolor*, *4 poemes*, *Ram de vent*, *Apartament de novembre*, *Boix*, *Heras i Armengol*, *Toni Miró*, *Hamburg*, *Antibes*,

Journal of Catalan Studies 2019

Gentil burgesa, *Àvida dama*, *Mort a Elx*, *El Burjassotí*, *Les acaballes de Catul i Ora marítima*. Hem de destacar que, amb el mateix procediment seguit en *L'inventari clement de Gandia*, aquest volum acull el poemari *Toni Miró*; una peça escrita l'any 1973 però publicada el 2014 de la mà de l'Editorial Denes i que, gràcies a la nova edició, queda agrupada entre les obres coetànies.

La recuperació de peces com les suara esmentades reforça la visió totalitzadora que aquesta edició té de l'obra estellesiana. Per aquest motiu, la publicació dels propers volums seria una ocasió sense precedents per a posar a disposició del públic obres que encara romanen inèdites o que han restat l'ombra de l'obra completa com *Primera soledad* (1988), una composició única en la trajectòria del poeta. En definitiva, ens trobem davant d'una col·lecció i un volum que situen l'obra de Vicent Andrés Estellés en la posició que mereix: una creació digna de gaudir d'una edició filològica.

Irene Mira

Universitat d'Alacant